

MEMÒRIA DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA
REALITZADA AL CARRER DE RIUDARENES, 5-7-9
(DISTRICTE DE CIUTAT VELLA, BARCELONA)

Codi Servei d'Arqueologia Ajuntament de Barcelona:
074/13

Dates d'intervenció i núm. d'expedient de la DGPC:
Del 21 de novembre al 20 de desembre del 2013; 2-7840.

Lluís Juan i Gonzàlez
Barcelona, desembre del 2013

Índex

Fitxa tècnica	3
1. Introducció	4
2. Situació geològica i geogràfica	6
3. Context històric i antecedents arqueològics	10
4. Motius i objectius de la intervenció	23
5. Mètode de treball	25
6. Descripció dels treballs realitzats	26
6.1. Rebaix general de la superfície del solar.....	26
6.2. Cales de comprovació.....	26
7. Conclusions	28
8. Bibliografia	29

Annexes

Planimetria

Documentació fotogràfica

Fitxes estratigràfiques

NOM DE LA INTERVENCIÓ	Carrer de Riudarenes, 5-7-9
UBICACIÓ	Barri de Palau Districte de Ciutat Vella, Barcelona
COORDENADES UTM Fus31N ETRS 89	X: 431406,0 Y: 4581370,0 Z: 8,40 m.s.n.m.
CONTEXT	Zona urbana
TIPUS D'INTERVENCIÓ	Preventiva terrestre
CLASSE D'ACTIVITAT	Control i excavació
DATES D'INTERVENCIÓ	25 al 28 de novembre del 2013
PROMOTOR	Biltmore Inversiones S.L.
EQUIP TÈCNIC	Lluís Juan González, arqueòleg director

1. INTRODUCCIÓ

La intervenció arqueològica de la qual tracta la present memòria, s'ha dut a terme a la finca que ocupa els núms. 5, 7 i 9 del carrer de Riudarenes, situat al barri del Palau, dins el districte de Ciutat Vella de la ciutat de Barcelona (full 1-3 de la planimetria adjunta), davant el projecte de rehabilitació de l'edifici per part de Biltmore Inversiones, SL., amb l'objectiu de construir-hi un hotel.

Fins el mes de novembre de 2013, el solar era ocupat per una edificació de principis del segle XIX, obra de l'arquitecte Daniel Molina. De planta irregular i construït entre mitgeres, l'edifici destacava per la seva organització al voltant d'un espai central on es podien observar fins a cinc safareigs (dos conjunts de dues basses, i una d'aïllada) destinats a l'activitat industrial del tint o bé al simple rentat de roba, segons unes o altres fonts; un brollador-gruta típicament decimonònic s'ocupava del proveïment de l'aigua necessària per l'activitat. El conjunt constructiu es trobava inclòs al *Pla especial de protecció del patrimoni Arquitectònic i Catàleg del Districte 1 – Sector Central*, (núm. d'element 3223), categoria C. Planejament; PGM: 12b (Casc antic medieval. Conservació del centre històric), en el qual es destaca la possible presència de restes arqueològiques verticals d'origen romà o medieval en els paraments verticals, així com de restes arqueològiques en el subsòl.

Entre el 18 de març i el 19 d'abril de 2013, es realitza una intervenció preventiva¹ prèvia a l'execució del projecte constructiu del nou hotel per tal de comprovar les expectatives arqueològiques del solar; els resultats són positius i es verifica l'existència d'estratigrafia romana baiximperial a 0,70-0,80 m. de fondària respecte el nivell de circulació actual. Efectuat l'enderroc de l'edifici durant el mes de novembre de 2013, el desenvolupament de l'obra fa necessari un rebaix de 0,50 m respecte el nivell actual del paviment a tota la superfície del solar per així aconseguir una cota homogènia i similar a la del carrer.

A causa de l'alta probabilitat de que l'estratigrafia i les restes existents puguin veure's afectades pels treballs relacionats amb l'activitat constructiva, s'ha considerat oportuna la realització d'un Projecte d'Intervenció Arqueològica (codi

---

¹ Moreno Expósito, 2013.

074/13) coordinat i supervisat pel Servei d'Arqueologia de l'Ajuntament de Barcelona, i encarregant-ne la gestió arqueològica a l'empresa **ATICS, S.L.** La direcció tècnica s'ha dut a terme per l'arqueòleg **Lluís Juan Gonzàlez**.

2. SITUACIÓ GEOLÒGICA I GEOGRÀFICA²

Com ja hem dit a l'apartat anterior, la intervenció arqueològica s'ha realitzat al carrer de Riudarenes, al barri del Palau, dins el districte de Ciutat Vella de Barcelona. Dit carrer se'ns presenta com un carreró sense sortida ubicat entre els carrers del Regomir i d'Ataülf.

Barcelona és la capital del Barcelonès. Aquesta comarca comprèn el territori existent entre la Mediterrània i la Serralada Litoral, en el tram conegut com a Collserola i delimitat pels rius Llobregat i Besòs. Des del punt de vista morfològic s'aprecien dues grans unitats, la Serralada de Collserola i el Pla de Barcelona. A la Serra de Collserola hi trobem una formació de horst compostat per materials granítics i esquistosos, limitat al Nord pel Vallès (Sector central de la Depressió Prelitoral), a Llevant amb el Turó de Roquetes (Besòs), al Sud el Turó de Valldaura i a l'Oest pel Llobregat. El Pla es troba obert a mar i limitat al nord per la Serralada Litoral i a migjorn per la falla que segueix ran de mar des del Garraf i el turó de Montjuïc fins al Turó de Montgat, més enllà del Besòs. La falla, originada en el moment de la fractura del Massís Català -Balear, va dibuixar el que a grans trets havia de ser la costa catalana.

En el miocè i el pliocè, damunt del sòcol paleozoic, sedimentaren dipòsits marins dels quals són testimoni una sèrie de petits i suaus turons (dels Ollers, del Tàber, de les Falzies, de la Bota). La falla es fa visible al Pla, ja que si des de Collserola els dipòsits baixen d'una manera continuada, suau i regular, al punt de contacte entre Ciutat Vella i l'Eixample es produeix una ruptura amb la presència d'un salt d'uns 20 metres, clarament observable en la morfologia urbana (les baixades de Jonqueres, de la Via Laietana, els carrers d'Estruc, de les Moles o de Jovellanos). Aquest salt fou aprofitat per la defensa de la ciutat situant-hi les muralles o, a nivell econòmic, explotat amb la ubicació de diversos molins a la zona coneguda com de les moles (actual carrer de les Moles).

---

² Moreno Expósito, 2013.

De l'esglaó cap a mar hi ha un mantell al·luvial format per les aportacions de les rieres, dels torrents, dels deltes dels rius veïnals i el corrent litoral. En aquest sector del pla es formaren maresmes i estanyols que ja no existeixen a l'actualitat per la reculada del mar i com a conseqüència d'una intensa urbanització. Malgrat això, molts d'ells han continuat vius en els topònims de la ciutat: Banyols a la marina de Provençals, la Llavinera al Portal Nou, la Llacuna i la Llanera al Llobregat o l'estany del Cagalell a la zona del Port.

Litològicament el material quaternari es pot dividir en dues unitats. Per una banda hi ha la plataforma superior, que s'inicia des del peu de la Serralada del Tibidabo i baixa fins al mar. Es troba molt afectada per l'acció dels torrents, és on s'assenta la ciutat, sobre tot el sector antic. El substrat presenta argiles i sorres grogues pliocèniques damunt de les quals trobem els derrubis quaternaris molt potents, graves anguloses dins d'una matriu d'argiles vermelles que provenen de la zona del Tibidabo per aportacions torrencials. D'altra banda, hi ha la plataforma baixa, que va del graó o talús erosiu de 20 o 30 metres de desnivell fins a la línia de costa. Està constituïda per la formació de les terrasses i deltes dels rius Llobregat i Besòs (Palet, 1994).

L'acció sedimentària de la plataforma presenta una sèrie de característiques que ha permès definir-la com un procés cíclic. Sembla que allà on l'efecte dels torrents no ha estat tan violent, es poden diferenciar tres nivells que es superposen quasi sempre en el mateix ordre i que es repeteix cíclicament unes tres vegades, és per aquest motiu que se'l coneix com "tricycle" (Palet, 1994). Aquests nivells són de baix a dalt:

- argiles vermelles de procedència col·luvial i que seria la conseqüència d'un sòl format en condicions de clima semblant al de les regions tropicals humides, es a dir, una fase humida i una altra de seca.
- llims groguencs d'origen eòlic, loess, i que sembla que es formarien amb un clima sec i fred.
- per últim, trobem el torturà, aquestes crostes calcàries s'haurien format en períodes de transició entre els dos climes anteriors, és a dir, més humit que

durant el loess perquè hi hagués circulació de carbonat càlcic, però més càlid que el primer nivell, per tal que s'evaporés l'aigua.

En aquests nivells anirien incidint els diferents torrents i rieres, encaixant-se i produint formacions al·luvials i col·luvials de llims i argiles poc consolidades, la qual cosa explicaria l'aparició esporàdica de llengües de còdols i graves que trenca aquest cicle.

El pla de Barcelona s'ha anat urbanitzant fins avui dia en tota la seva totalitat, mitjançant un procés secular que ens permet destacar unes zones clarament diferenciades³:

- a) El nucli antic, actual districte de Ciutat Vella, que restà emmurallat fins a mitjans del segle XIX. Proper a la mar, està dominat en el seu costat sud pel gran promontori de Montjuïc, que s'aixeca suaument sobre el pla i cau bruscament sobre la mar, facilitant així la defensa del litoral. En aquesta zona hi podem diferenciar tres àrees:
  - un nucli central, sobre l'anomenat *Mons Taber*. Fou sobre aquest petit puig calcari on es va establir la primigènia ciutat romana que més tard donaria lloc a l'actual Barcelona, la *Colonia Iulia Augusta Paterna Faventia Barcino*. al voltant d'aquest nucli central trobem tot un seguit de petites viles que es van formar en època medieval, dins el perímetre de les muralles aixecades al segle XIII. Aquestes viles noves són els actuals barris coneguts amb els noms de les esglésies que els centralitzen: del Pi, de Santa Anna, de Santa Maria del Mar, de Sant Pere i de la Mercè o dels Còdols.
  - els darrers sectors del nucli antic de la ciutat, és a dir, la Rambla i el Raval, començaren a ser urbanitzats quan quedaren inclosos dins del tercer recinte fortificat, que es bastí al llarg de la segona meitat del segle XIV.
- b) Una sèrie de petits nuclis de poblament més densos, antics pobles forans creats a l'entorn de la ciutat, sense possibilitat d'aproximar-se a la

---

³ AAVV, 1982: 68

Barcelona emmurallada per evidents raons estratègiques. No serà fins a darreries del segle XIX, una vegada enderrocades les muralles, que aniran essent annexionats a la ciutat; així, serà Sarrià la darrera de les vil·les incorporades a la ciutat, ja a principis del segle XX.

- c) Una àmplia zona quadriculada, de carrers amples, planificada a la segona meitat del segle XIX (l'Eixample del pla Cerdà), quan caigueren les muralles medievals que impedièn el creixement urbanístic de la ciutat. L'Eixample va representar la unió entre la Barcelona vella i els municipis del Pla (que, com ja hem dit, acabarien formant part de la ciutat a partir de la fi del segle).

Al quadrant meridional de la *Colonia Iulia Augusta Paterna Faventia Barcino*, a pocs metres de la muralla, però extramurs, és on haurem situar el carrer de Riudarenes i, per tant, l'àrea afectada per la intervenció que aquí ens ocupa.

3. CONTEXT HISTÒRIC I ANTECEDENTS ARQUEOLÒGICS⁴

El territori on actualment trobem el carrer de Riudarenes, es troba en franca proximitat a la *Colonia Iulia Augusta Faventia Paterna Barcino*, ciutat de nova fundació sorgida entre el 15 i el 13aC sobre el turó calcari que coneixem amb el nom de Mons Taber. L'aparició d'aquest nucli, origen del que més tard serà la ciutat de Barcelona, cal emmarcar-lo en la reestructuració del nord-est peninsular per part de l'emperador August al finalitzar la guerra contra les tribus càntabres, el 19aC; el nou enclavament acollirà als soldats llicenciats a la fi del conflicte, que reben lots de terra com a compensació als seus serveis dins les legions romanes.

El traçat originari seria similar al d'un campament o *castrum* romà, amb dos carrers perpendiculars, el *cardo* i el *decumanus*, l'encreuament dels quals forma un gran espai lliure que servirà com a plaça pública (*forum*). La ciutat quedaria delimitada per una muralla amb quatre portes d'entrada (una per punt cardinal) que en un primer moment tindria un caràcter més simbòlic que no pas defensiu; serà durant la reforma duta a terme cap el segle IVdC quan es basteix el cinturó defensiu que podem observar avui en dia i que va convertir Barcino en un punt estratègic inexpugnable; aquesta transcorria aproximadament pels carrers actuals següents: Plaça Nova, avinguda de la Catedral, carrer Tapineria, places Ramon Berenguer el Gran i de l'Àngel, carrer del Sotstinent Navarro, plaça Traginers, carrers Correu Vell, del Regomir, d'en Gignàs, d'Avinyó, dels Banyes Nous i de la Palla⁵. Pel costat de mar, molt a prop de l'actual zona d'intervenció arqueològica, la planta rectangular de la ciutat era modificada per la presència d'un cos quadrangular o *castellum*, d'ús indeterminat i datació difícil de concretar⁶.

Durant molts segles, la ciutat va viure reclosa dins el perímetre delimitat per la muralla romana. Ara bé, aquesta passà de ser un bé col·lectiu a ser-ne un de privat, ja que la seva defensa quedà assignada, en els seus diversos trams, a cada un dels senyors civils i eclesiàstics que dominaven la ciutat. D'aquesta

---

⁴ Moreno Expósito, 2013.

⁵ Puig, 1999: 85

⁶ Puig, 1999: 85

manera, durant l'alta edat mitjana, els quatre portals de la muralla (que havien estat reforçats i convertits en castells arran de les lluites entre francs i musulmans) quedaren reservats al comte, al vescomte i al Capítol de la Catedral⁷.

A partir de la darrereria del segle X, i, sobretot, durant els segles XI i XII, es va produir un creixement demogràfic, fruit de diversos processos, que comportà l'aparició de *vilanoves* al voltant de la ciutat romana, la qual, tot i la nova situació, conservà les funcions de centre polític, religiós i simbòlic⁸.

Paral·lelament a l'eclosió dels nous nuclis, a l'interior del recinte emmurallat es produïren importants canvis, especialment al darrer terç del segle XI i als inicis del XII: d'una banda, hi hagué un fenomen de densificació (s'ompliren molts buits, fins aleshores encara abundants) i, de l'altra, es referen els edificis, molts dels quals eren autèntics casalots construïts precipitadament després del saqueig d'Almansor al segle X. Durant tot aquest procés, la muralla continuà essent un element fonamental, ja que la majoria de les cases ben valorades del recinte, i no únicament les de les màximes autoritats, incloïen part de la muralla i, sobretot, torres (que sovint adoptaven el nom de qui les ocupava). En aquesta línia, l'any 1134, l'orde militar dels templers passà a ser propietària de les anomenades "cases d'en Gallifa", unes cases amb torres i murs de la muralla romana, prop del Castell del Regomir (antiga Porta Pretoriana). Aquests edificis ocupaven aproximadament l'illa de cases que en l'actualitat formen els carrers d'Ataülf, de Palau, dels Templers i de la Comtessa de Sobradiel, zona on es construiria un palau urbà fortificat: la seu de la Comanda del Temple de Barcelona⁹.

L'important augment de la població a la ciutat i els seus voltants, provocà, d'una banda, la unió progressiva de les diverses *vilanoves* i, de l'altra, la difuminació dels límits entre el nucli d'origen romà i el teixit urbà que s'havia anat formant al seu exterior. De fet, els murs romans havien perdut tot valor defensiu i s'havien convertit en un obstacle que impedia la connexió entre la ciutat i el suburbi. En

---

⁷ Garcia i Guàrdia, 1986: 11.

⁸ Garcia i Guàrdia, 1986: 11-14

⁹ Fuguet, 1982: 233-234.

conseqüència, els templers, que, com s'ha dit més amunt, des del segle XII dominaven una gran extensió dins el nucli d'origen romà, l'any 1253 obriren vies a través de les muralles i connectaren per diversos punts el recinte romà amb els barris que s'anaven consolidant fora muralles. Un dels punts de nova obertura fou la baixada que posteriorment s'anomenà de Sant Miquel, molt pròxima a l'església de Sant Miquel, que havia estat construïda a la darrera del segle X sobre les antigues termes romanes¹⁰.

L'aparició de les diverses *vilanoves* al voltant de la ciutat va generar la necessitat de protegir-les dins d'un recinte fortificat, la construcció del qual es va iniciar durant la segona meitat del segle XIII. El perímetre de la nova muralla, si prenem com a referència el traçat urbà actual, aproximadament pujava Rambla amunt, girava a la plaça de Catalunya en direcció a la plaça d'Urquinaona, continuava fins al passeig de Sant Joan pel carrer de Trafalgar i, des d'aquí, baixava fins al parc de la Ciutadella¹¹.

Al segle XIV, en dissoldre's l'orde del Temple per butlla de Joan XXII (1317), l'antiga residència i capella que tenien a Barcelona van passar a l'orde de l'Hospital o de Sant Joan de Jerusalem, i d'aquest al bisbe de Vic (abans de 1328).¹³ El 1370, foren adquirides pel rei Pere el Cerimoniós per a la seva tercera esposa, la reina Elionor de Sicília, per tal que formessin part del Palau Reial Menor. Aquest havia estat iniciat el 1357 a partir dels terrenys que havien pertangut a un convent de monges dominiques entre 1353 i 1357; l'àmbit s'aniria ampliant, fins el 1374, amb compres successives de diverses cases i terrenys. La reina Elionor fou la propietària de l'edifici, raó per la qual fou anomenat Palau de la Comtessa o de la Reina, i l'habilità com a residència reial privada (el Palau Reial Major estigué destinat a actes oficials). Elionor, en morir el 1375, llegà el Palau al seu marit Pere III, que hi expirà l'any 1387. Martí l'Humà el va deixar en testament (1410) a la seva segona esposa, Margarida de Prades, que hi residí; per aquesta raó, l'immoble prengué el nom aleshores de Palau de la reina Margarida. L'estat precari de l'economia d'aquesta va obligar-la a empenyorar l'edifici i, com a conseqüència, es va veure obligada a

---

¹⁰ Garcia i Guàrdia, 1986: 16-17

¹¹ Cubeles i Puig, 2005: 58

deixar d'usar-lo el 1419. A partir de 1435, Galceran de Requesens i de Santacoloma, alt funcionari reial, passà a residir al Palau Reial Menor i hi inicià millores, que continuaren mentre els Requesens hi habitaren. Joan II, poc després d'esdevenir rei (1458), féu donació definitiva del Palau a Galceran de Requesens. De l'època en què aquest fou governador, l'edifici prengué el nom de Palau del Governador¹².

Al segle XVIII, el Palau inicià un període de decadència que acabà amb el seu enderrocament durant el segle XIX, ordenat per la Comtessa de Sobradiel, descendent dels Requesens¹³. L'espai fou parcel·lat en nous carrers i cases, donant origen al barri de Palau actual, on s'ha realitzat el present seguiment arqueològic.

Pel que fa al carrer de Riudarenes, aquesta nomenclatura s'atorgà el 1907 en record del saqueig i la destrucció d'aquest poble per part de les tropes castellanques en la guerra de 1640. Abans de 1900 tenia la denominació de Neu de Gignàs, doncs era un dels dos carrers de la ciutat on, al s. XIX, es situaven els pous que conservaven neu i gel procedent de les muntanyes properes com la serra de Marina o de les poblacions de més altitud de les comarques del Vallès i del Moianès¹⁴.

Intervencions anteriors

Del conjunt d'intervencions que s'han dut a terme prop de l'àmbit d'actuació cal destacar les tasques realitzades amb motiu dels treballs de restauració al complex anomenat Pati d'en Llimona entre els anys 1984 i 1991. Una primera intervenció (1984-1985) procedí a la pràctica de repicats murals i sondejos

¹² Carreras Candi, 1916: 420-421

¹³ Segons els autors, es dona la data de 1847 (AADD, 1982: 84; Cirici, 1971: 277), 1857 (Carreras, [1916]: 422; Cirici, 1971 –mateixa obra on data l'enderroc de 1847–: 272), la de 1859 (AADD, 1969-1980, vol. 11: 204, entrada “Palau Reial Menor”) o la de 1885 (Fuguet, 1982: 234). Ens inclinem per creure que la destrucció es féu a les darreries de la dècada de 1850, ja que s'han publicat dibuixos, aquarel·les i pintures a l'oli de 1857 i 1858, així com també una fotografia datada de 1857 (Amades, 1984: 606 i 607; Carreras, [1916]: 256 i 421). Ara bé, tot i que el Catàleg de Patrimoni Arquitectònic de Barcelona data l'edifici del núm. 2-4 del carrer dels Templers / núm. 1 del carrer de Palau d'aproximadament 1860, pel que fa al “Conjunt del carrer Comtessa de Sobradiel (urbanització del Palau Reial Menor)” (en què s'engloben dues operacions independents, però molt pròximes cronològicament: l'obertura del carrer i de la placeta Milans i l'originada per l'enderrocament del Palau Menor), el data de 1849-1853 (Ajuntament de Barcelona. *Urbanisme de Barcelona. Catàleg de Patrimoni arquitectònic de Barcelona*).

¹⁴ Tatjer, M. (2009): 517-518.

arqueològics al peu de la façana interior de la muralla romana. Una de les cales es va ubicar a la crugia posterior de l'edifici gòtic primitiu conegut com Casa Gualbes, on es documentà una espluga buidada en el massís de la fortificació que datava dels segles X- XI. També s'evidenciaren nivells de pavimentació de l'*intervallum* associats a l'obra defensiva alt imperial, formats amb terra compactada i pedruscall, amb una datació dels segles V –VI. Per sota es va localitzar una claveguera construïda amb opus signinum amb un traçat perpendicular al tram de muralla. Per damunt del vial, es van localitzar diversos estrats de terres i pedres que es trobaven tallats per una sitja amortitzada amb material arqueològic que es va datar del segle X (Granados, Riu, Oliver, Pagès, 1993).

L'any 1991, amb motiu dels treballs de rehabilitació del conjunt d'edificis adjacents al carrer del Regomir, coneguts sota la denominació de Pati d'en Llimona i Palau dels Gualbes, es documentaren estructures pertanyents a la porta sud-est de la Barcelona romana augustal. La porta es correspon a les anomenades trífores, de la qual s'evidencià una de les obertures laterals, la de llevant, a més d'un corredor que la perllonga i algunes dovelles del pas destinat al trànsit rodat. També es va documentar la fonamentació i les primeres filades d'una de les dues torres circulars que la flanquejaven. La porta fou bastida d'un opus quadratum pels muntants, les dovelles i les filades que s'entregaven a l'arc lateral. Per damunt de la clau de la porta lateral, es tractava d'un opus *vittatum*. La majoria dels materials constructius utilitzats procedien d'edificacions preexistents i enderrocades amb la nova refortificació baix imperial. D'aquesta manera es va observar alguna peça arquitectònica com era el cas d'un capitell troncopiramidal; fragments de fris amb mètopes i fragment de cornisa motllurada. També es va localitzar les restes d'una estructura tripartida coberta per sengles voltes de canó que precedia la porta, corresponents al passadís del sector oriental, amb una seqüència estratigràfica formada per diversos paviments, la majoria de terra piconada i recoberts en alguns casos de primes capes de calç. De la torre de flanqueig es conservava una fonamentació de 1,80 m. de fondària i presentava un parament fet de pedres petites i mitjanes disposades irregularment i lligades amb morter de

calç. Per damunt es localitzava les restes d'un opus quadratum pertanyent al parament extern de l'obra defensiva (Garcia; Solé, 1991)

L'any 1993 al carrer Regomir 7-9, en el context del futur enderroc de l'edifici d'habitatges que ocupava el solar, s'hi efectuà una intervenció arqueològica que tenia com a objectiu documentar els testimonis de la torre circular que flanquejava el costat oest de la porta i que aixoplugava la capella de Sant Cristòfor. El reconeixement superficial dels paraments i del subsòl a nivell de planta principal va permetre la identificació d'una part important de la cortina defensiva, de les torres d'època romana i dels dors de l'edificació medieval del pati llimona: pel que fa a la banda de la muralla es conservava l'aparell d'opus quadratum de la muralla del baiximperi des de la planta baixa fins a la cota del sòl del pis principal (o segon nivell de l'edifici) i es perfila la torre de planta rectangular que es projecta cap el pati del Correu Vell. La primera remunta medieval de petits carreus arribava al primer pis (tercer nivell de l'edifici) on foren localitzats una obertura d'arc rebaixat i un pas obert en el mur que comunicaria amb les dependències del carrer de Sant Simplicí. Una segona remunta, de maó massís i morter de calç, es sobreposaria en correspondència amb el pisos segon i tercer. Pel que fa a la mitgera amb el Palau Gualbes, aquesta presentaria en planta baixa un parament de carreus petits, lligats amb morter pobre de calç i inclusió d'obertures (arcada de mig punt) cegades amb material poc consistent. A nivell de pisos (entresòl, principal i primer), es combinaven bàsicament la paret de tàpia amb importants esquerdes, amb els paraments de carreus petits, mentre que en els pisos superiors (segon i tercer) la paret era de maó massís (Granados; Pagès, 1995).

El 1997 als carrers del Regomir, Correu Vell, Gignàs i Ample, amb motiu de les obres de repavimentació del carrer i millores a la xarxa de sanejament, es realitzà un control arqueològic. Fruit d'aquesta tasca es recuperà material ceràmic i restes de material constructiu (*opus signinum*), malgrat que descontextualitzat (Huertas, 1997).

En el context de la rehabilitació dels baixos i soterrani de la Fundació "La Caixa", l'any 2004 s'efectuà una intervenció arqueològica a la finca dels carrers

Regomir, núm. 6 i Ataülf, núm. 9. L'excavació va permetre documentar estructures i nivells arqueològics que comprenen un ampli arc cronològic, des del segle I dC fins al segle XIX.

- Fase 1. Darrer quart del segle I dC, amb estructures pertanyents a una habitació absidal de funció desconeguda (potser termal), un criptopòrtic i la planta o plantes superiors que degué suportar, de funció també desconeguda (tal vegada com a magatzems), i un espai al nord-est del carrer, potser *tabernae* o només un espai de circulació o pòrtic, encarat al Decumanus Maximus, en la via d'entrada/sortida de la ciutat cap al mar i cap al possible port de la ciutat. Segurament després d'un incendi corregut durant la primera meitat del segle II dC, s'amortitzà el possible nivell de circulació del criptopòrtic. Al mateix temps, la claveguera que discorria sota el nivell de carrer, que era la continuació del Decumanus Maximus, sembla que s'abandonà.
- Fase 2. segle IV dC. Es fortificà el *Castellum* amb la construcció de la muralla i les torres, inclosa la de planta circular, que va amortitzar possiblement la porta monumental geminada dibuixada per Puiggarí, documentada en la present intervenció. Per la banda oposada, la que actualment ocupen les finques de Regomir, núm. 3 i Regomir núm. 7-9, el reforç d'una torre de planta circular de la muralla fundacional va comportar en aquell mateix moment la inutilització del pas de vianants de la porta triforada. Les dades són força escadusseres per a l'època medieval, al final de la qual s'hauria pogut enderrocar part de la muralla, entre la torre circular i la torre rectangular.
- Fase 3. Mitjans del segle XVIII. Apareix també documentada a nivell arqueològic per nombroses restes que pertanyen a una habitació i diversos dipòsits i pous.
- Fase 4. Època contemporània. Es documenta la present edificació de Fontseré acabada el 1857, així com les reformes posteriors (eliminació de basses, nova pavimentació, accés al soterrani des del pati de llums, etc.) (Hernández, 2006).

El juliol de 2005 s'efectuà el seguiment dels repicats del mur de la cuina del primer pis de l'edifici núm. 7-9 del carrer Regomir. L'anàlisi material, mètrica i d'acabats va permetre plantejar que la paret descoberta mostrava fins a quatre configuracions parietals que responien a moments cronològics diferents, amb dos conjunts significatius. Un d'ells correspon a la secció d'un part del segon nivell de la torre romana baiximperial (segles IV- V dC). El segon conjunt és el mur que es remuntà sobre el pany de muralla vers la fi de l'època medieval (segle XV). La resta de paraments, tot i mostrar datacions diferents, semblen correspondre a obres de reforma o arranjament de la paret baix medieval. Al segle XVI la primera construcció de la capella de Sant Cristòfol (1530) i la posterior ampliació (1567-1568) a l'interior de l'esmentada torre del portal comportà el seu buidatge parcial. Els testimonis d'època moderna (segle XVII - XVIII) que van aparèixer a la mitgera de la cuina podrien correspondre a alguna d'aquestes operacions. Amb tot, la part inferior de la torre i del pany de muralla es mantingueren sense modificacions i sense pas entre ambdues finques. Pel que fa la cuina amb el seus revestiments de rajola, mobles, campana de fums, i envà regulador, pertanyien a les obres dutes a terme al 1862, tot i detectar-se altres obres de menor importància de datacions més contemporànies relacionades amb les canonades d'aigua, aixetes i desguassos (Caballé; González; Simon, 2005).

Amb motiu de l'excavació d'una sèrie de cales per tal d'avaluar la cimentació d'un edifici en rehabilitació, a la finca 17-19 del carrer d'en Gignàs, es localitzà un mur d'*opus vittatum* i un paviment d'*opus signinum* no relacionats físicament (s'evidenciaren en diferents sondatges) tot i que amb una mateixa forquilla cronològica, situada entre els segles I- II dC. El paviment s'amortitzà entre la segona meitat del segle II i el segle IV dC. El mur s'amortitzà quelcom més tard, entre els segles IV i V dC. També es documentà una estructura de combustió datada el segle V (García, R., 2006).

La intervenció arqueològica que es dugué a terme a la finca núm. 5 del carrer Ample de Barcelona, en el context de les obres d'instal·lació d'un ascensor, va permetre documentar un conjunt d'estructures contemporànies que formaven part de la finca actual. La finca és de finals de segle XIX, moment en què

desapareixen els grans palaus del barri i aquests són substituïts per vivendes i altres edificacions. També hi ha evidències estructurals dels segles XVIII- XIX. Per sota s'evidencià part d'una seqüència estratigràfica de cronologia romana, formada per dos nivells d'enderroc consecutius i un enterrament en precari estat de conservació datat al voltant del segle I dC, i que cal relacionar amb la vil·la d'època alt-imperial situada a l'actual plaça de Joaquim Xirau (Triay, 2005).

Al carrer de la Mercè, 33, s'hi efectuà el control arqueològic del rebaixos realitzats amb l'objectiu de la instal·lació d'un ascensor. Arran de la intervenció es documentaren les restes d'un mur i d'un paviment atribuïts al segle XIX, un mur del segle XVIII i les restes constructives d'un altre mur d'aparell irregular que només conservava dues filades; possiblement construït amb posterioritat al segle XVII (García Cardete, 2007).

L'any 2007 s'efectuà una intervenció arqueològica vinculada a les tasques de reforç de la xarxa elèctrica en rasa, obra situada entre el carrer Correu Vell, 2 i el carrer Regomir, 21-35. Es documentaren dos murs obrats amb pedres irregulars lligades amb morter de sorres de color taronja- vermell que s'atribuïren, per fàbrica, a època medieval. També s'exhumaren dues clavegueres d'època moderna (Velasco, 2008).

En el decurs de la intervenció iniciada el 2007 al carrer Ataülf, 11, es van poder documentar diverses estructures d'època romana, que van des del moment fundacional de la ciutat a l'alt imperi, fins a època tardana. L'edifici actual aprofita un pany de muralla i el mur lateral d'una torre de la muralla tardana fins a l'alçada de l'entresol. També es va poder documentar un nou tram de muralla i una claveguera que la creuava des de l'interior del *castellum*. A l'interior es va localitzar el *praefurnium* d'una zona termal que havia ocupat aquest sector de la ciutat i un tram de mur, d'època alt imperial, del qual se'n conserven uns 3m d'alçada (Forés; Torres, 2010).

L'any 2007, en el context de les obres de rehabilitació de la finca situada en el carrer Regomir, núm. 7-9, s'efectuà una intervenció arqueològica preventiva centrada en l'obertura de quatre sondejos. Es documentaren quatre fases:

- Fase 1. Època romana. Es corresponen les restes d'un mur, junt a la seva fonamentació, i una claveguera, amortitzats a finals del segle II o primera meitat del segle III dC. Per damunt s'hi documentà un altre mur, bastit al segle III i retallat durant les grans obres de remodelació del sector que comportà la construcció del segon llenç de muralles al voltant del 350 dC. L'amortització d'aquests retalls es datà entre els segles IV i V dC.
- Fase 2. Època altmedieval. A totes les cales realitzades, sembla que els nivells baiximperials, de l'antiguitat tardana i altmedievals foren eliminats com a conseqüència d'un rebaix important de tot el sediment del sector efectuat, segurament, al segle XV, data en la que es documenten les primeres construccions a la zona ocupada per la finca actual.
- Fase 3. Època moderna. Es detectaren estructures pertanyents a la construcció consignada en el cadastre de l'any 1716 que constava de planta baixa i tres pisos.
- Fase 4. Època contemporània. Es documentaren nombroses restes que indicaven l'existència d'un obrador de terrissa a la zona (Hernández, 2008).

A la mateixa finca, l'any 2009 es procedí amb el control de sis cales de fonamentació. La fase alt imperial és representada per una part de la torre circular que flanquejava la porta *praetoria* per la vessant est del decumanus maximus, amb un diàmetre de 3,90 m realitzada amb opus *vittatum*. D'altra banda, s'ha documentat la construcció d'un edifici termal de caire públic, situat fora del recinte emmurallat de la ciutat. L'edificació d'aquest conjunt es data a mitjan del segle I dC – inicis del segle II dC i se n'han identificat un total de quatre estances: una correspondria a la zona d'accés a l'interior de l'edifici i des del qual s'accediria a l'interior del *frigidarium*, on s'han documentat les restes d'una piscina de capçalera semicircular amb tres esglaons d'accés. També s'ha detectat les restes d'una altre àmbit format per un esglaó construït amb opus sectile, que hauria format part d'una altra piscina de petites dimensions. I finalment, s'ha documentat un paviment d'opus signinum amb quatre lloses de

marbre adossat al mur que delimita aquesta estança per la banda oest i que també es troba revestit d'opus signinum. Aquestes estructures correspondrien a les restes d'una piscina de grans dimensions: segurament el *caldarium*. Els murs d'aquest edifici estarien revestits amb estucs pintats de diverses tonalitats. Entre mitjan del segle III dC – inicis del segle IV es dugué a terme l'amortització del conjunt termal, fet que s'ha de relacionar directament amb la construcció de la nova muralla d'època baiximperial, adossada al parament exterior de la muralla augustal. D'aquest moment, s'ha documentat un tram de muralla de 12 m de longitud, la bestorre semicircular i una torre de planta quadrada. Fins ben entrada l'època medieval, i sobretot en època moderna, apareixen les primeres estructures muràries que corresponen a edificis domèstics, que aniran patint reformes fins arribar a l'edificació actual (Cabañas; Nadal, 2012).

El 2010, altra vegada a l'interior de la finca del carrer Ataülf, 11, s'hi efectuà una nova intervenció arqueològica motivada per la rehabilitació integral de l'edifici. Es documentaren quatre estructures d'època romana, bastides amb anterioritat a la construcció del castellum de Barcino (segle IV dC), que, per les seves dimensions, formarien part d'un edifici de mides importants. Consta d'un àmbit al qual s'accediria mitjançant una escala, fet que implica l'existència de dos espais amb nivells de circulació a cotes diferenciades. Es tractaria d'un edifici termal situat fora les muralles fundacionals, però que quedà a l'interior del castellum de les muralles del segle IV. És molt probable que quedés definitivament amortitzat entre els segles IX- X, moment en el que es considera que s'ocupa amb noves construccions el pas de ronda de les muralles (Muñoz, 2012).

El mateix any, la intervenció arqueològica duta a terme al carrer Ataülf, 7, consistent en l'obertura de diversos sondejors, va permetre documentar un mur baixmedieval i un altre d'època altimperial, construït amb la tècnica de l'*opus vittatum*, amb una cronologia al voltant del segle I dC (Sayos, 2010).

A l'immoble núm. 46 del carrer Ample i núm. 1 del carrer Marquet es portà a terme l'excavació d'una rasa de serveis i un fossat d'ascensor. Fou possible

documentar restes materials de diferents èpoques. La fase moderna era representada per un mur possiblement corresponent als fonaments d'una construcció prèvia a l'edifici noucentista. D'època medieval hi havia un fragment de mur localitzat a l'entrada del edifici i un llenç de mur de grans dimensions, fent cantonada, bastit amb blocs de pedra i maons lligats amb morter argilós, ubicat a l'interior de l'edifici. Sota aquest mur aparegué un altre mur malmès. La fase romana era representada a través d'un estrat que cobria un gran mur constituït per grans blocs de pedres lligades amb morter (De Castro, 2011).

Intervencions arqueològiques al carrer Riudarenes, 5-7-9

Referint-nos ja a la finca que aquí ens ocupa, un dictamen del Servei d'Arqueologia de la ciutat datat el 1993 indicava que la casa del carreró de Riudarenes s'hauria construït sobre un edifici de l'època medieval, dels segles XIII o XIV, possiblement corresponent al Palau Reial Menor, recinte residencial dels reis de la Corona d'Aragó. L'espai contenia, a més, el principal conjunt de safareigs de la ciutat, amb basses comunals, safareigs individuals i per a malalts infecciosos, àrea de fabricació de lleixius i instal·lacions d'evacuació d'aigües. Un altre informe més recent, de l'any 2004, valora també alguns elements medievals dins l'edifici, si bé considera que els safareigs formaven part d'una instal·lació per rentar pells.

Amb aquests precedents, i davant el projecte de construcció d'un hotel al solar, es realitzà una intervenció preventiva per comprovar la possible existència de restes arqueològiques en el subsòl, consistent en la pràctica d'una cala de 2,50 x 2,30 m al safareig oriental, amb una fondària de 2,80 m. Els resultats foren positius i es va documentar un potent paquet estratigràfic del s. VI d.C. sobre el qual es va construir la solera del safareig, tot amortitzant diverses estructures del s. III d. C. (Moreno, 2013).

Es van realitzar fins a tres cales més a diferents punts de l'edifici, de dimensions més petites i menor fondària, per tal de comprovar l'estat de la fonamentació, les quals permeteren observar l'existència d'estructures i restes

d'estratigrafia moderna, medieval i romana, però sense poder-ne fer un estudi exhaustiu davant les escadusseres dimensions de l'àrea intervinguda.

4. MOTIVACIONS I OBJECTIUS DE LA INTERVENCIÓ

Els treballs arqueològics duts a terme i als quals fa referència la present memòria han estat motivats arran del procés construcció d'un nou hotel al solar situat als núms. 5-7-9 del carrer de Riudarenes. El fet de que la zona afectada estigui situada en un indret d'interès arqueològic i alt valor històric, com hem vingut explicant en l'apartat anterior, ha donat peu a que es considerés la presència d'un control arqueològic preventiu en vistes a la possible afectació de les restes i estructures documentades, seguint el procediment establert per la llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català, i el Decret 78/2002, de 5 de març, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic.

La transcendència històrica del sector que ens ocupa i la protecció de la que gaudeix l'edifici i la finca es basa a grans trets en:

1. El lloc de la intervenció és a l'exterior del recinte de la ciutat romana de *Barcino*, a tocar de la muralla, a peu del *castellum*. En aquest sector es podrien localitzar restes d'edificacions suburbials, i és un sector proper on hi podria haver hagut la zona portuària, al *suburbium* de la ciutat romana.
2. Al núm. 17-19 del carrer d'en Gignàs es van documentar restes d'època romana, en concret un paviment *d'opus signinum* corresponent al fons d'un dipòsit i un tram de mur de petits carreus amb el seu corresponent nivell de circulació. Aquestes estructures es situarien al voltant del segle I-II dC, i s'amortitzarien entre la segona meitat del segle II i el segle IV-V dC. La cota on es trobava l'*opus signinum* es localitza a 5,04 m. snm, mentre que el mur es trobava a 5,52 m. snm.
3. És a l'interior del recinte murat medieval de Barcelona, al costat de mar.
4. Aquest sector és sotmès a remodelació en època medieval i durant els segles XVIII i XIX amb la construcció dels edificis actuals.

5. Una intervenció arqueològica a la mateixa finca, entre els mesos d'abril i maig del 2013, va permetre documentar estratigrafia i estructures baiximperials a una cota de 7,75 m. snm.

Tots aquests motius justifiquen per si sols la importància de dur a terme els citats treballs arqueològics a la zona per tal de documentar les restes patrimonials aparegudes i que puguin veure's afectades per l'actuació urbanística, procurant obtenir la màxima informació de l'àrea i així complementar els estudis realitzats fins el moment.

5. MÈTODE DE TREBALL

Tal i com el Servei d'Arqueologia de l'Ajuntament de Barcelona especifica, en aquesta intervenció arqueològica s'ha utilitzat el mètode de registre ideat per E. C. Harris (HARRIS, 1991).

Es tracta d'una metodologia sistemàtica que consisteix a registrar objectivament els estrats que s'exhumen, amb l'objectiu d'entendre'n la formació, delimitació, estructuració i ordre de deposició. Per a fer-ho, es numera els estrats sota el nom d'"unitat estratigràfica" (UE), que els individualitza els uns dels altres. Cada UE es registra en una fitxa on s'indiquen les dades que permeten la seva correcta identificació i descripció (ubicació en el jaciment, característiques físiques, situació en les plantes i seccions i posició física respecte a la resta d'UE del jaciment amb les quals es relaciona).

Aquest mètode també inclou la realització de material gràfic: planimetria d'una banda i fotografia de l'altra. La planimetria es concreta en plantes i seccions, les quals ens donen, respectivament, una visió diacrònica i una de sincrònica de les troballes realitzades. Pel que fa al material fotogràfic, és imprescindible per a la constància visual dels treballs realitzats.

6. DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS REALITZATS

Els treballs als quals fa referència la present memòria s'inicien el dia 25 de novembre de 2013. Segons el projecte d'obra presentat al Servei d'Arqueologia de l'Ajuntament de Barcelona, la intervenció implica el control i la supervisió d'un rebaix de 0,50 m. que cal realitzar en tota la superfície del solar situat als núms. 5-7-9 del carrer de Riudarenes, del districte de Ciutat Vella de Barcelona. En el moment de l'arribada del tècnic arqueòleg, ja s'havien enderrocat la totalitat de les estructures existents fins el moment a la finca¹⁵.

6.1. Rebaix general de la superfície del solar

El desmantellament dels paviments existents s'ha realitzat mitjançant una màquina retro-excavadora giratòria de dimensions mitjanes, equipada amb martell hidràulic. El procediment seguit a tot el solar ha estat el del picat del paviment i les bases dels safareigs juntament amb la seva preparació fins la cota desitjada¹⁶, i la posterior neteja amb pala per part de la mateixa màquina¹⁷. Dues màquines tipus *mini-dumper* han ajudat a enretirar la runa resultant del desmantellament.

6.2. Cales de comprovació

Un cop finalitzat el rebaix del solar, des de la direcció de l'obra s'ha decidit realitzar diferents cales per comprovar l'estat de la fonamentació dels edificis adjacents. En total s'han practicat vuit rebaixos distribuïts pel perímetre de la finca, tots ells de petites dimensions (1 x 1 m) i escassa fondària (1,20 m)

6.2.1. Cala 1

Aquesta cala és situa la cantonada SO del solar. Bàsicament ha afectat la pavimentació dels antics safareigs i només en els darrers centímetres del rebaix s'ha evidenciat l'existència d'un estrat argilós i orgànic, de color marró fosc, amb alguns fragments de material ceràmic romà¹⁸.

---

¹⁵ Veure annexes, fotografia núm. 1

¹⁶ Veure annexes, fotografies núms. 2, 3 i 6

¹⁷ Veure annexes, fotografies, núms. 4 i 7

¹⁸ Veure annexes, fotografies 14 i 15.

6.2.2. *Cala 2*

Aquesta cala cal situar-la a mig recorregut del mur que limita el solar pel seu costat meridional. Tal i com dèiem en parlar de la cala 1, el rebaix simplement ha afectat la pavimentació dels antics safareigs i només en els darrers centímetres del rebaix s'ha evidenciat l'existència d'un estrat argilós i orgànic, de color marró fosc, amb alguns fragments de material ceràmic romà, tot i que, en aquest cas, a un cota lleugerament més alta¹⁹.

6.2.3. *Cala 3*

En aquest cas, la cala s'havia de situar prop de la cantonada SE del perímetre del solar, però en observar la presència de la pavimentació dels antics safareigs a una cota molt alta, els operaris han considerat inviable realitzar el rebaix amb els mitjans disponibles²⁰.

6.2.4. *Cala 4*

La cala 4 es situa a mig recorregut del mur que tanca el perímetre del solar pel seu costat NE. És l'únic rebaix que ha afectat totalment l'estrat argilós i orgànic, de color marró fosc i amb fragments de material ceràmic romà, ja documentat a les cales 1 i 2²¹.

6.2.5. *Cala 5*

Pel que fa a aquesta cala, situada vora la cantonada N del perímetre del solar, tampoc s'ha acabat de realitzar a l'afectar plenament les restes d'uns dipòsits contemporanis que impediien als operaris realitzar la feina amb efectivitat²².

6.2.6. *Cales 6, 7 i 8*

Aquestes tres cales s'ha realitzat en un petit àmbit cobert situat davant la porta d'accés al solar. En totes tres amb prou feines s'ha pogut arribar als 0,50 m de fondària, a l'evidenciar l'existència d'un paviment de rajola ceràmica amortitzat amb materials contemporanis; suposem ha d'ésser l'anterior pavimentació de

---

¹⁹ Veure annexes, fotografies 16, 17 i 18

²⁰ Veure annexes, fotografies 19, 20 i 21

²¹ Veure annexes, fotografies 22 i 23

²² Veure annexes, fotografies 24, 25 i 26

l'espai que fou substituïda per l'actual nivell de circulació de ciment visible actualment²³.

En resum, el control arqueològic ha evidenciat que cap de les estructures documentades amb anterioritat a la finca s'ha vist afectada pel procés constructiu. Només en algun sector molt puntual del solar ha aflorat un estrat argilós i orgànic, de color marró fosc, amb alguns fragments de material ceràmic romà, que cal identificar amb la UE 1002 documentada per l'arqueòleg I. Moreno durant la intervenció dels mesos de maig i abril de 2013 (codi 025/13)²⁴. Aquest estrat, documentat també a les cales 1, 2 i 4, es troba immediatament a sota de la preparació dels paviments i bases dels safareigs, i té una cronologia situada al voltant del segle VI d.C.

Fruit de l'activitat deconstructiva, indiquem també la presència de part d'un parament medieval realitzat amb carrerons regulars a la cantonada que formen les mitgeres compartides amb el núm. 12 del carrer de Regomir²⁵, i un fragment de la fonamentació de la mitgera compartida amb el núm. 15 del carrer d'Ataülf, que sembla poder-se datar en el segle XVII segons indiquen un parell de fragments de ceràmica blava catalana que s'hi relacionaven²⁶.

Realitzades, doncs, totes les actuacions referents al control arqueològic, es van donar per finalitzats els treballs el dia 28 de novembre de 2013.

---

²³ Veure annexes, fotografies 27 a 30

²⁴ Veure annexes, fotografia núm. 5

²⁵ Veure annexes, fotografies nùms. 9 i 10

²⁶ Veure annexes, fotografia núm. 8

7. CONCLUSIONS

Els resultats de la intervenció arqueològica als núms. 5-7-9 del carrer de Riudarenes, amb codi 074/13, es poden considerar com a positius a l'evidenciar l'existència d'un estrat argilós i orgànic, de color marró fosc i amb algunes mostres de material ceràmic romà d'una cronologia al voltant del segle VI d.C. que cal identificar amb la UE 1002 documentada per l'arqueòleg I. Moreno durant la intervenció dels mesos de maig i abril de 2013 (codi 025/13) al mateix solar; dit estrat apareix puntualment en la superfície del solar, i dins les cales 1, 2 i 4. En aquest mateix sentit, afegim que cap de les estructures documentades durant la intervenció de 2013 s'han vist afectades per les tasques dutes a terme sota el control arqueològic.

Destacarem també la presència de restes de parament medieval a la mitgera compartida amb la finca corresponent al núm. 12 del carrer de Regomir, a nivell de la planta baixa, i un petit tram de fonamentació del segle XVII a la mitgera compartida amb el núm. 15 del carrer d'Ataülf.

Així doncs, davant totes les dades documentades i reflectides en la present memòria, considerem plenament justificada la continuïtat del control arqueològic sobre les tasques derivades de l'activitat constructiva que afectin el subsòl del solar corresponent als num. 5-7-9 del carrer de Riudarenes de Barcelona.

8. BIBLIOGRAFIA

- **AADD. (1982).** Gran geografia comarcal de Catalunya. Volum 8: El Barcelonès i el Baix Llobregat. Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona.
- **CARRERAS i CANDI, F.-** [1916]. *Geografia General de Catalunya. La ciutat de Barcelona.* Establiment Editorial de Albert Martín. Barcelona.
- **CUBELES i BONET, A.; PUIG, F. (2004).** “Les fortificacions de Barcelona”. AADD. Abajo las murallas!!! 150 anys de l’enderroc de les muralles de Barcelona. Museu d’Història de la Ciutat. Institut de Cultura. Ajuntament de Barcelona. Barcelona.
- **FUGUET SANS, J. (1982).** “La Comanda Templera de Palau a Barcelona”. A: AA. VV. Catalunya romànica. Vol. XX. El Barcelonès. El Baix Llobregat: 233-236. El Maresme. Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona.
- **GARCIA ESPUCHE, A.; GUÀRDIA BASSOLS, M.-** (1986). *Espai i societat a la Barcelona preindustrial.* Edicions de la Magrana. Barcelona.
- **MORENO, I.-** (2013). *Memòria de la intervenció arqueològica efectuada al carrer Riudarenes 5-7-9.* Codi Servei d’Arqueologia de l’Ajuntament 025/13. Lliurat al Servei d’Arqueologia i Paleontologia de la Generalitat de Catalunya. Inèdita.
- **PUIG, F.-** (1999). “Ciutat i muralla de Bàrcino”. AADD. *Del romà al romànic Història, art i cultura de la Tarraconense mediterrània entre els segles IV i X:* 84-86. Enciclopèdia Catalana, S. A. Barcelona.

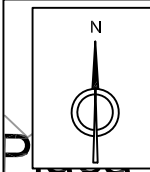
- **TATJER, M.-** (2009). “La industria del hielo en la ciudad de Barcelona: la fábrica de La Siberia 1908-1970”. *Historia Contemporánea*. 39: 513-540. Universitat del País Basc.

ANEXES

- **Planimetria**
- **Documentació fotogràfica**
- **Fitxes estratigràfiques**
- **Inventari dels materials**

Planimetria

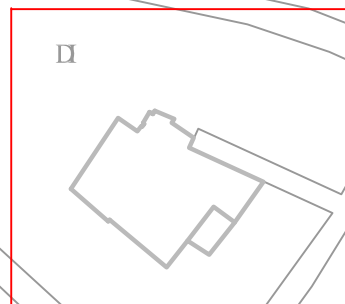
de 12,1
ant Miquel

Carrer de Regomir

Correus i Telègrafs

Carrer de la Fusteria

Plaça d'Antoni

INTERVENCIÓ AL CARRER RIUDARENES, 5-7-9.

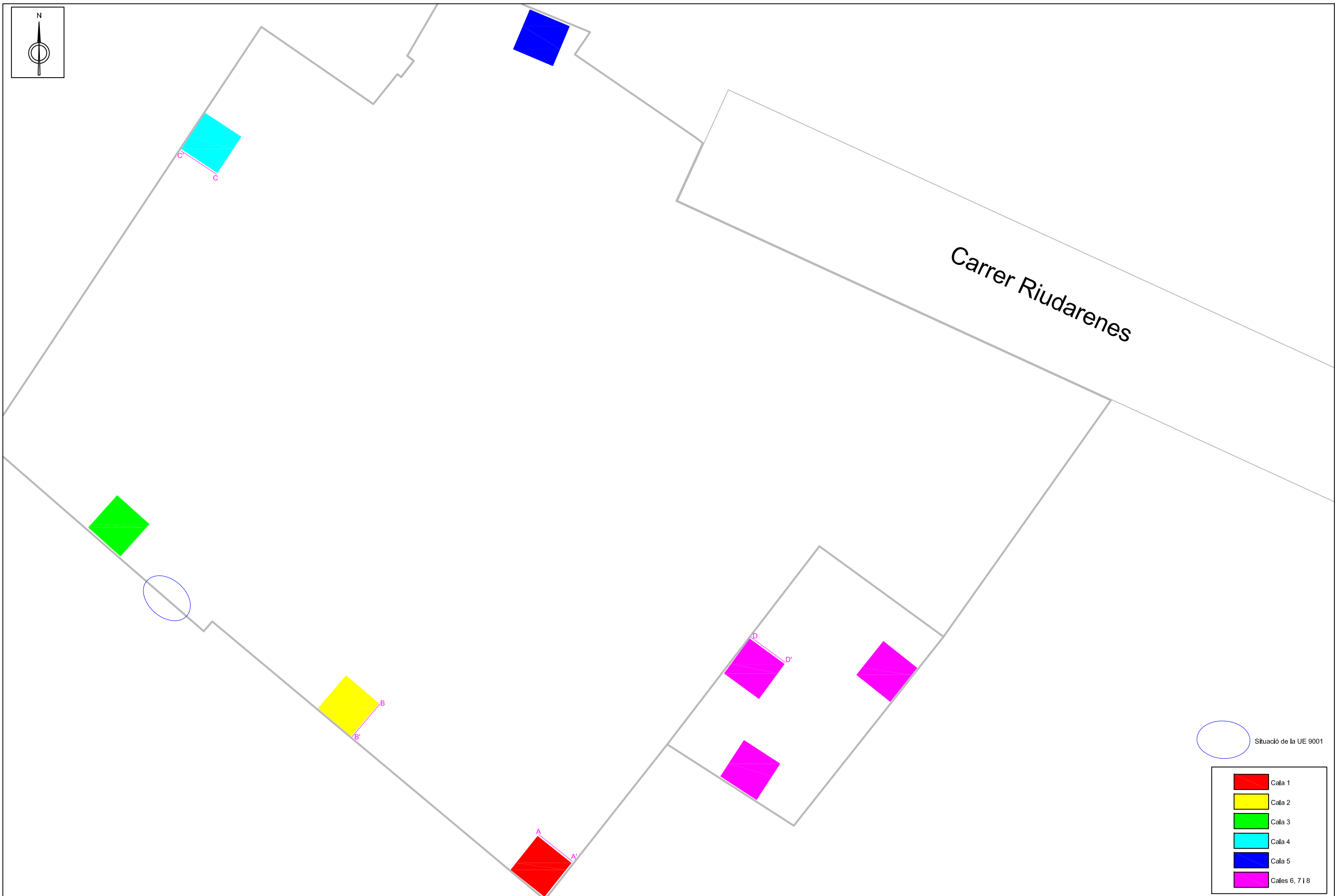
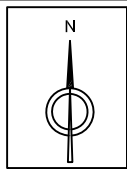
Col·legi Calassanci

Plaça
de 6,1
S. Orwell

Carrer Ample

Passeig de Colom

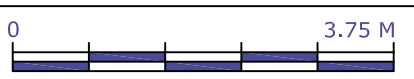
Mare de Déu de la Mercè
i Sant Miquel

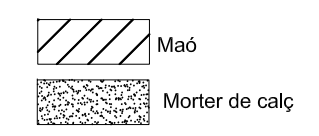
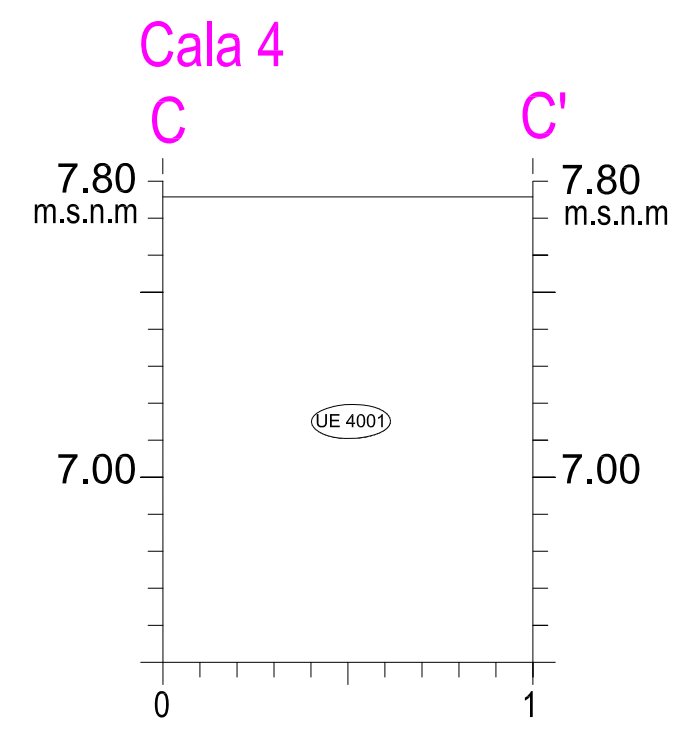
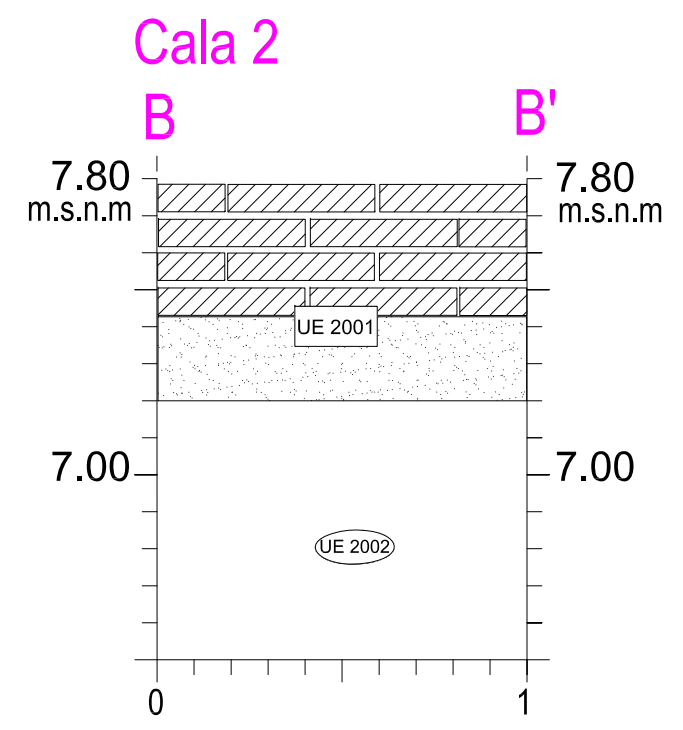
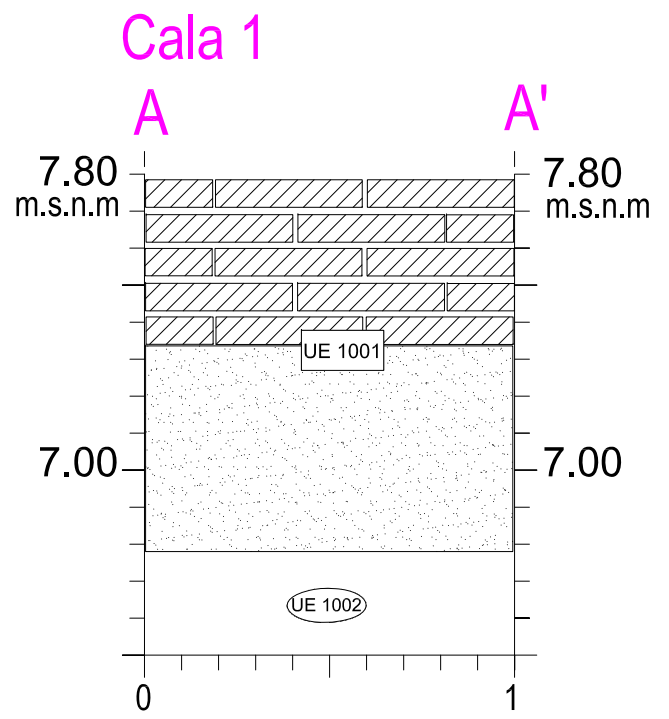

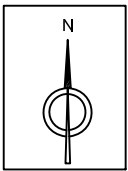
Carrer Riudarenes

Situació de la UE 9001

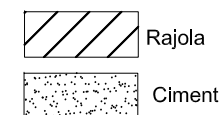
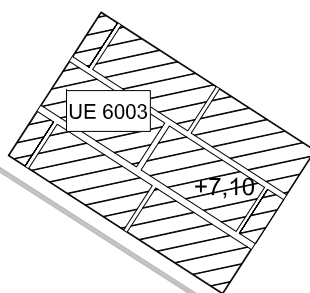
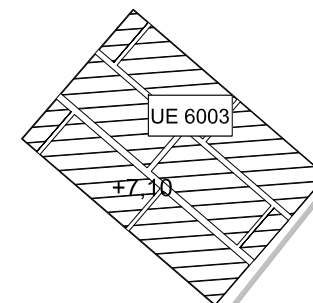
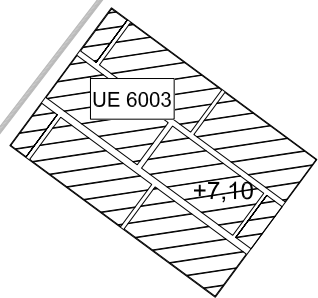
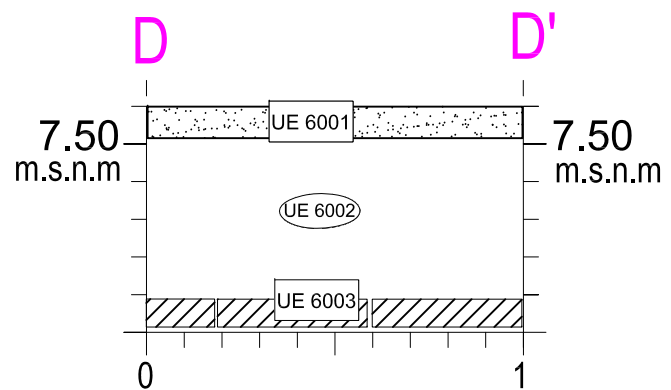
- Cala 1
- Cala 2
- Cala 3
- Cala 4
- Cala 5
- Cales 6, 7 i 8

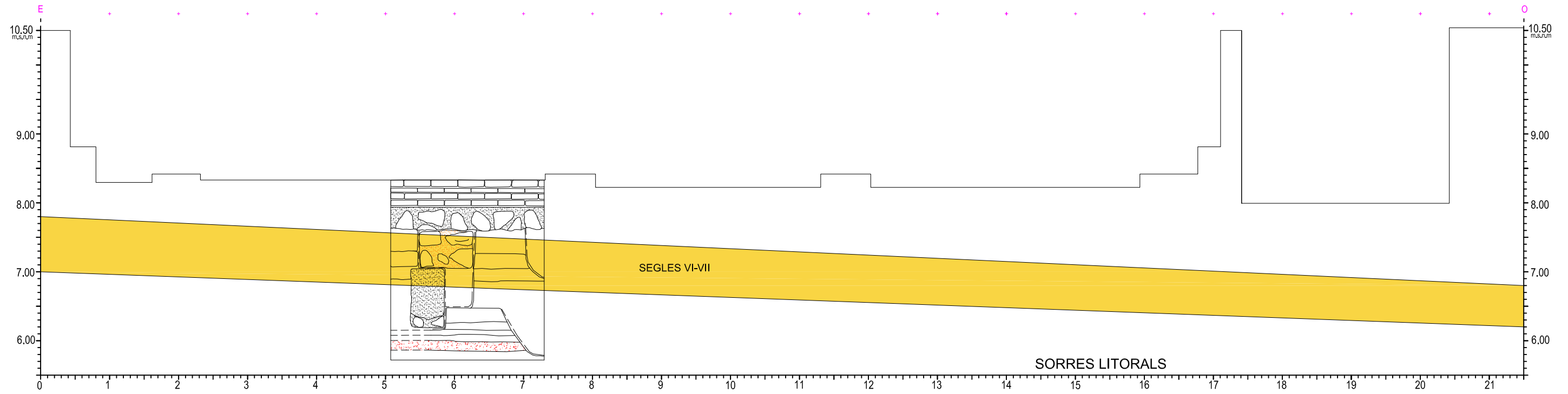
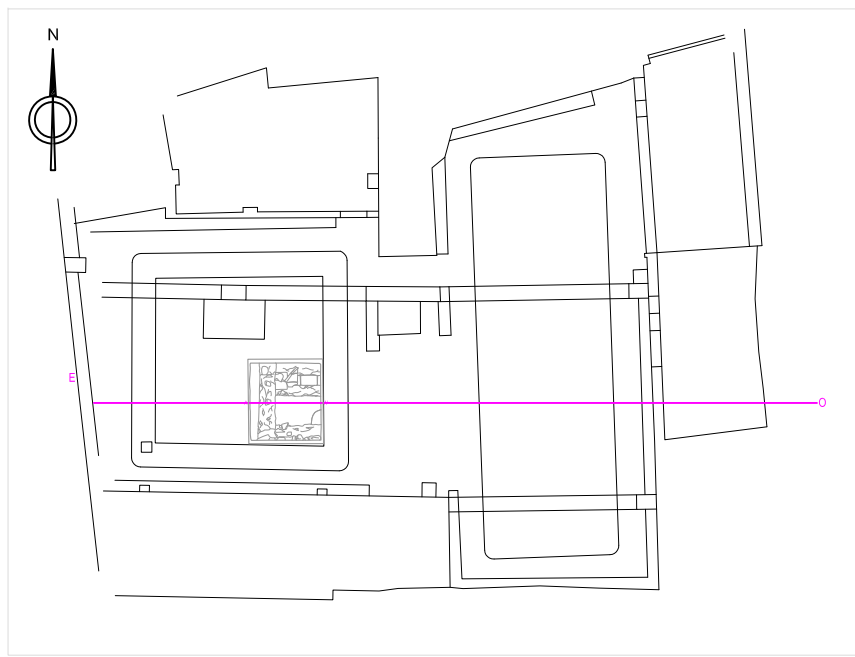

Cales 6, 7 i 8

Documentació fotogràfica

Fotografia núm. 1: vista del solar a l'inici de la intervenció

Fotografia núm. 2: desmantellament dels paviments

Fotografia núm. 3: desmantellament dels paviments

Fotografia núm. 4: neteja de la runa resultant

Fotografia núm. 5: aflorament de la UE 1002

Fotografia núm. 6: desmantellament dels paviments

Fotografia núm. 7: neteja de la runa resultant

Fotografia núm. 8: fonamentació del s. XVII

Fotografia núm. 11: el solar un cop anivellat amb el carrer

Fotografia núm. 12: el solar un cop anivellat amb el carrer

Fotografia núm. 13: ubicació de la cala 1

Fotografia núm. 14: execució de la cala 1

Fotografia núm. 15: cala 1 un cop realitzada

Fotografia núm. 16: ubicació de la cala 2

Fotografia núm. 17: execució de la cala 2

Fotografia núm. 18: cala 2 un cop realitzada

Fotografia núm. 19: ubicació de la cala 3

Fotografia núm. 20: execució de la cala 3

Fotografia núm. 21: cala 3 un cop realitzada

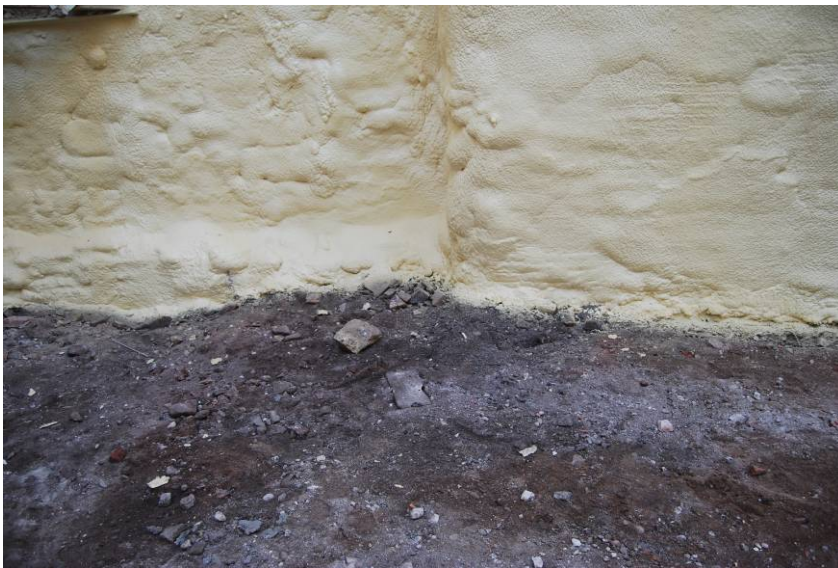

Fotografia núm. 22: realització de la cala 4

Fotografia núm. 23: cala 4 un cop realitzada

Fotografia núm. 24: ubicació de la cala 5

Fotografia núm. 25: execució de la cala 5

Fotografia núm. 26: cala 5 un cop realitzada

Fotografia núm. 27: àmbit on s'han realitzat les cales 6, 7 i 8

Fotografia núm. 28: cala 6 un cop realitzada

Fotografia núm. 29: cala 7 un cop realitzada

Fotografia núm. 30: cala 8 un cop realitzada

Fitxes Estratigràfiques

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA				U.E.: 1001
Sector: cala 1	Fase:	Cronologia: s. XIX		
DEFINICIÓ	fomamentació			
DESCRIPCIÓ	Fonamentació dels safareigs			
MATERIAL DIRECTOR				
SEQÜÈNCIA FÍSICA	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a	1002	Cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA				U.E.: 1002
Sector: cala 1	Fase:	Cronologia: s. VI d.C.		
DEFINICIÓ	estrat			
DESCRIPCIÓ	Estrat marró fosc, força orgànic			
MATERIAL DIRECTOR	TS Africana D			
SEQÜÈNCIA FÍSICA	Igual a	4001	Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a		Cobert per	1001
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA			U.E.: 2001	
Sector: cala 2	Fase:	Cronologia: s. XIX		
DEFINICIÓ	fonamentació			
DESCRIPCIÓ	Fonamentació dels safareigs			
MATERIAL DIRECTOR				
SEQÜÈNCIA FÍSICA	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a	2002	Cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA			U.E.: 2002	
Sector: cala 2	Fase:	Cronologia: s. XIV-XV		
DEFINICIÓ	Estrat			
DESCRIPCIÓ	Estrat marró fosc, similar a la UE 1002, però amb major presència de material baixmedieval			
MATERIAL DIRECTOR	Ceràmica blanca i blava de Paterna-Manises			
SEQÜÈNCIA FÍSICA	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a		Cobert per	2001
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA			U.E.: 4001	
Sector: cala 4	Fase:	Cronologia: s. VI d.C.		
DEFINICIÓ	Paviment			
DESCRIPCIÓ	Estrat marró fosc, força orgànic			
MATERIAL DIRECTOR	TS Africana D			
SEQÜÈNCIA FÍSICA	Igual a	1002	Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a		Cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA			U.E.: 6001	
Sector: cala 6	Fase:	Cronologia: s. XX		
DEFINICIÓ	Paviment			
DESCRIPCIÓ	Paviment contemporani de ciment a l'àmbit on s'han realitzat les cales 6,7 i 8			
MATERIAL DIRECTOR				
SEQÜÈNCIA FÍSICA	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a	6002	Cobert per	6001
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA			U.E.: 6002	
Sector: cala 6	Fase:	Cronologia: s. XX		
DEFINICIÓ	Estrat			
DESCRIPCIÓ	Estrat de runa que anivella l'antic terra de la finca amb el paviment posterior (UE 6001)			
MATERIAL DIRECTOR				
SEQÜÈNCIA FÍSICA	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a	6003	Cobert per	6001
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA			U.E.: 6003	
Sector: cala 6	Fase:	Cronologia: ant. s. XX		
DEFINICIÓ	Paviment			
DESCRIPCIÓ	Paviment en rajoles de 15x30 cm. Apareix a les cales 6, 7 i 8			
MATERIAL DIRECTOR				
SEQÜÈNCIA FÍSICA	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a		Cobert per	6002
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA			U.E.: 9001	
Sector:	Fase:	Cronologia: s. XVII		
DEFINICIÓ	Fonamentació			
DESCRIPCIÓ	Tram de fonamentació, possiblement del s. XVII, visible a la façana posterior corresponent al núm. 15 del carrer d'Ataülf.			
MATERIAL DIRECTOR	Ceràmica blava catalana			
SEQÜÈNCIA FÍSICA	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a		Cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Inventari dels materials

TAULA CODIS PER A INVENTARI DE MATERIALS ARQUEOLÒGICS

CERÀMICA

1. CLASSIFICACIÓ

11000	Prehistòria	13050	campaniana/vernís negre indeterminada
11001	Neolítica	13051	precampaniana
11050	del Coure	13052	campaniana A
11101	del Bronze	13053	campaniana A tardana
11101	del Bronze antic	13054	campaniana B
11102	del Bronze mig	13055	campaniana B-oide
11103	del Bronze final	13056	campaniana C
12000	Protohistòrica sense determinar	13057	campaniana empuritàna
12001	feno-púnica indeterminada	13058	etrusca vernís negre
12002	feno-púnica engalba vermella	13059	imitacions campanianes
12003	feno-púnica engalba negra	13060	vernís negre púnic
12004	no-púnica engalba comuna		
12005	grega d'occident	13100	terra sigillata indeterminada
		13101	presigillata
12050	roja a torn	13102	T S precoç
12051	engalba roja	13103	T S aretina
12052	pintada	13104	T S itàlica
12053	comuna ibèrica	13105	T S tardo-itàlica
12054	grisa de la costa catalana	13106	T S sudgàl·lica
12055	grollera	13107	T S marmorata
12056	grans recipients d'emmagatzematge	13108	T S clara B
		13109	T S hispànica tardana
13000	Món Clàssic sense determinar	13110	T S hispànica indeterminada
13001	grega indeterminada	13111	T S africana A
13002	<i>buchero nero</i>	13112	T S africana A/D
13003	àtica figures negres	13113	T S africana A/C
13004	àtica figures vermelles	13114	T S africana C
13005	àtica vernís negre	13115	T S africana D
13006	taller de les petites estampetes	13116	T S africana indeterminada
13007	taller de Rhode	13117	imitacions T S hispànica
13008	taller de Nikia-Ion	13118	T S clara
13009	taller de pàteres 3 palmetes radials	13119	T S lucente

13120	paleocristina grisa	13300	àmfora indeterminada
13121	paleocristina ataronjada	13301	àmfora massaliota
13122	<i>late Roman C</i>	13302	àmfora feno-púnica
13123	produccions orientals (corintia)	13303	àmfora ebussitana
13124	vidriada romana	13304	àmfora romana
13125	imitacions clara D	13305	àmfora greco-itàlica
13126	paleocristina pintada	13306	àmfora itàlica
		13307	àmfora gà·lica
13150	parets fines indeterminades	13308	àmfora hispànica
13151	parets fines itàliques	13309	àmfora bètica
13152	parets fines d'Acco	13310	àmfora de la Tarraconense
13153	parets fines sudgà·liques	13311	àmfora lusitana
13154	parets fines "clofolla d'ou"	13312	àmfora africana
13155	parets fines hispàniques	13313	àmfora oriental
13156	imitacions parets fines	13314	suports d'àmfores
		13315	amforiscs
13200	llàntia indeterminada	13316	disc terra cuita
13201	llàntia grega	13317	taps
13202	llàntia republicana	13318	fragments vasos retallats
13203	llàntia republicana vernís negre	13319	altres accessoris
13204	llàntia imperial	13320	<i>dollia</i>
13205	llàntia imperial de volutes	13321	àmfora rodia
13206	llàntia imperial de disc	13322	àmfora corintia
13207	llàntia africana de canal	13323	àmfora Samos
13208	llàntia africana		
13209	llàntia africana paleocristiana	13400	comuna a torn oxidada d'època indeterminada
13210	llàntia africana ARS	13401	comuna a mà oxidada d'època indeterminada
		13402	comuna a torn reduïda d'època indeterminada
13250	comuna oxidada	13403	comuna a mà reduïda d'època indeterminada
13251	comuna reduïda	13404	comuna oxidada d'època indeterminada
13252	comuna baix-imperial	13405	comuna reduïda d'època indeterminada
13253	comuna engalba blanca	13406	comuna a torn bescuitada indeterminada
13254	comuna engalba negra		
13255	comuna engalba vermella	13500	comuna oxidada medieval
13256	comuna roig pompejà	13501	comuna reduïda medieval
13257	comuna itàlica	13502	comuna bescuitada medieval
13258	comuna africana de cuina		
13259	comuna emporitana oxidada		
13260	comuna de cuina acurada		
13261	imitacions comuna africana		
13262	comuna bescuitada		
13263	ceràmica comuna de Lípari		
13264	ceràmica daurada		
13265	ceràmica eivissenca tardo antiga		
13266	ceràmica de Pantelleria		
13267	ceràmica itàlica tardo antiga		

14000	Món medieval i modern indeterminat	14126	blanca i blava de la cirera
14001	comuna oxidada a mà	14128	blanca i blava Paterna-Manises
14002	comuna oxidada a torn	14129	blanca i groga “orla d’influència del Renaixement”
14003	comuna oxidada vidriada		
14004	comuna reduïda a mà	14200	reflex metàl·lic
14005	comuna reduïda a torn	14201	reflex metàl·lic producció catalana
14006	comuna reduïda vidriada	14202	reflex metàl·lic de l’ungla
		14203	reflex metàl·lic de sanefa amb gallons
14050	islàmica indeterminada	14204	reflex metàl·lic de sanefa amb fulles
14051	islàmica verd-manganès	14205	reflex metàl·lic de sanefa en negatiu
14052	islàmica melada	14206	reflex metàl·lic decoració floral
14053	islàmica corda seca total	14207	reflex metàl·lic de fons picat
14054	islàmica corda seca parcial	14208	reflex metàl·lic de pinzell-pinta
14055	islàmica esgrafiada	14209	reflex metàl·lic decoració geomètrica
14056	islàmica pintada	14210	reflex metàl·lic amb lletres o anagrames
14057	islàmica daurada reflex metàl·lic	14211	reflex metàl·lic i blava
14058	islàmica a motlle	14212	reflex metàl·lic de Paterna
14059	islàmica comuna oxidada	14213	reflex metàl·lic de Manises
14060	islàmica comuna reduïda	14214	reflex metàl·lic de Paterna-Manises
14061	islàmica manganès sota coberta melada	14215	reflex metàl·lic sanefa reticulada
14062	islàmica vidrada		
14100	vidrada blanca	14250	blanca i manganès
14101	blanca i blava	14251	blanca-manganès blau i manganès
14102	blanca i blava de Barcelona	14252	blanca-manganès verd i manganès
14103	blanca i blava catalana	14253	blanca-manganès verd i manganès de Paterna
14104	blanca i blava d’orles diverses	14254	blanca-manganès verd i manganès de Manises
14105	blanca i blava de la botifarrada	14255	blanca-manganès verd i manganès catalana
14106	blanca i blava de l’arracada	14256	blanca-manganès i verd
14107	blanca i blava d’influència francesa	14257	blanca-manganès i polícroma
14108	blanca i blava de la cirereta		
14109	blanca i blava de faixes o cintes	14300	pisa blanca
14110	blanca i blava de la Segarra	14301	pisa decorada
14111	blanca i blava d’Escornalbou	14302	porcellana
14112	blanca i blava de la panotxa	14303	Pickman/Cartuja
14113	blanca i blava regalats	14304	d’importació
14114	blanca i blava de Poblet	14305	maiolica lligur
14115	blanca i blava de sanefa negativa	14306	polícroma
14116	blanca i blava de transició		
14117	blanca i blava amb la Tau	14400	vaixella segle XX
14118	blanca i blava d’influència de Savona		
14119	blanca i blava corbata o palmera	15000	material ceràmic no recipient
14120	blanca i blava ditada		
14121	blanca i blava de blondes		
14122	blanca i blava de Paterna		
14123	blanca i blava de Manises		
14124	blanca i blava de Manises i groga		
14125	blanca i blava de la figueta		

2. DEFINICIÓ DEL FRAGMENT

sense forma	SN
sense definir	SD
perfil sencer	PS
vora	VO
nansa	NA
arrencament de nansa	AN
coll	CO
carena	CR
llavi	LL
fons	FO
abocador	AB
escòria	ER
pom agafor	AG
broc	BR
orelleta	OR
peu	PE
pivot	PI
bec	BE

Per a llànties:

<i>Infundibulum</i>	IN
Pico (<i>rostrum</i>)	RO
Orla (<i>margo</i>)	MA
Disc	DI
Volutes	VL

3. TIPOLOGIA: Per materials del Món Clàssic amb una tipologia ja establerta.

ABAS.	Abascal
AFRIC.	Africana
AGUARD.	Aguarod
ALM.	Almagro
ATL.	Atlante
BAIL.	Bailey
BEL.	Beltran
BRUCK.	Bruckner
DECHEL.	Dechelette
DRAG	Dragendorf
DRES.	Dressel
EBUS.	Ebusitana
GOUD.	Goudineau
H.	Hayes
HALT.	Haltern
HERM.	Hermet
KEAY	Keay

LAMB.	Lamboglia
LAIET.	Laietana
LOPEZ	López Mullor
LUDOW.	Ludowici
M.	Morel
MEZQ.	Mezquiriz
OBER.	Oberaden
OELM.	Oelman
OST.	Ostia
OSW.	Oswald
PALL.	Pallarès
PASC.	Pascual
RIG.	Rigoir
RITT.	Ritterling
SAL.	Salomonson
SPT.	Spitzer

4. FORMA: Per a materials no classificats tipològicament. Bàsicament, ceràmiques prehistòriques, medievals i modernes)

Ceràmica a mà:

bol/vas carenat	BCA
bol/vas cilíndric	BCI
bol/vas bitroncocònic	BBT
bol/vas troncocònic	BTR
bol/vas elíptic	BEL
bol/vas globular	BGL
bol/vas globular amb coll	BGC
bol/vas germinat	BGE
bol/vas múltiple	BMU
bol/vas ovoide	BOV
bol/vas perfil en S	BPS
bol/vas semiesfèric	BSE
bol/vas subesfèric o subesfèric de vora exvasada	BSU
copa	COP
cullera	CUL
formatgera	FOR
forma indeterminada	FIN
fragment retallat no perforat	FRN
fragment retallat perforat	FRP
gresol	GES
paleta	PAL
plat carenat	PCA
plat/tapadora	PLT

plata PLA
suport SOP
tassa TAS

Ceràmica a torn:

Ceràmica grega

Alabastró ALA
Àmfora AMF
Aryballos ARY
Hydria HYD
Kalathos KAL
kratera calze KCA
kratera campana KCP
krateracolumnes KCO
kratera volutes KVO
kylix KYL
lebes LEB
lekythos LEK
oinochoe OIN
pelike PEL
skiphos SKI
stamnos STA
ungüentari bulb UBU
ungüentari fusiforme UFU
ungüentari UGU

Ceràmica clàssica, medieval i moderna

abeurador ABE
ampolla AMP
bací BAC
barral BLN
bol BOL
canalobre CAN
cassola CSS
cassola patina cendrosa CSC
càntir CAT
catúfol CAF
colador COL
copa COP
cossi COS
cremaperfums CRP
cubell CUB
escalfeta ESF
escudella ESC
escudella d'orelletes EOR
fogó FOG
formes amb abocador FAB
formes obertes FOB
formes tancades FTA

forma indeterminada FIN
fruiter FRU
gerra GER
gerreta GET
gerro GRR
gibrell GIB
got GOT
greixonera GRE
guardiola GUA
llàntia cassola i bec pessigat LCB
llàntia peu alt LPA
llàntia piquera LPI
llumanera LLU
menjadora MEN
mesura MES
morter MOR
motlle MOT
motlle sigillata MSG
olla OLL
olla patina cendrosa OPC
orsa ORS
pàtera PTT
plat PAT
plat d'ala PDA
plat/tapadora PTA
plat/tapadora vora fumada PTF
plata PLA
plat tallador PTL
poal POA
pot POT
pot de farmàcia PFA
rentamans REN
safata SAF
saler SLR
salsera SAL
servidora SEV
setrill SET
sitra SIT
suport SOP
suport d'anell SAN
suport rodet SRD
tallador TAL
tapadora TAP
tassa TAS
tenalla TEN
test TES
tinter TIN
tupí TUP
urna URN
xocolatera XOC

Material ceràmic no recipient (codi classificació 15000):

artefacte no definit	AND
bola	BLA
cilindres de forn	CFO
dena	DEN
fgura antropomorfa	FAN
figura zoomorfa	FZM
fragment d'argila indet.	FAI
fussaiola	FUS
joguina	JOG
màscara	MAS
pes de teler circular	PTC
pes de teler oval	PTO
pes de teler rectangular	PTR
pes de teler indeterminat	PTI
pes de teler troncocònic	PTT
pipes	PIP
placa	PLC
rodet	ROD
tres peus terrisser	TPT
disc circular terrisser	DCT
suport llar de foc	SLF
peça circular foradada	PCF

4. TÈCNICA

a mà	MA
a torn	TO
a torn lent	TL
a motlle	MO
motlle cistelleria	MC
ensablada	EN
indeterminada	IN

5. DECORACIÓ

acanalada	AC
aiguada	AG
aplicació	AL
aplicació metàl·lica	AM
aplicació pasta blanca	AL
aplicació pasta roja	AR
aplicació pedres	AP
baquetons	BA
barbotina	BB
bigoti	BI

botons	BO
calada	CA
cordons digitacions	CD
cordons incisió	CI
cordons impressió	CM
cordons llisos	CL
cordons pessigats	CP
ditada	DI
esgrafiada	ES
excisa	EX
impresa canya/os	IO
impresa cardial	IC
impresa cistelleria	IL
impresa digitada	ID
impresa espàtula	IE
impresa estampillada	NP
impresa pinta	LL
impresa punxó	MA
impresa puntillada	MG
impresa raspatllada	MO
impresa teixit	IT
impresa ungulada	IU
impressió fent incisió	IM
impressions diverses	IF
incisa	IN
incisa pintada	NP
llengüeta	LL
mamellons	MA
mangra	MG
motlle	MO
mugró	MU
ondulació en vora	OV
perforada	PF
pessigada	PE
pintada blanca	PB
pintada negra	PN
pintada roja	PR
pintada roig-marronós	PM
polícroma	PP
pseudoexcisa	PS
rodeta	RO
vernís roig	VR

6. PASTA

grollera	GO
grollera oxidada	GO
grollera reduïda	GR
grollera mixta	GM
acurada oxidada	AO

acurada reduïda	AR
acurada mixta	AM
acurada bescuitada	AB
grollera bescuitada	GB
bescuitada	BE
caolinítica	CA

7. ACABATS

allisat	AL
allisat amb fang	AF
arenós	AR
brunyit	BR
encastació de fang	EF
engalbat	EN
esmaltat	EM
espatulat	ES
estriat	ET
marques terrisser	MT
pàtina cendrosa	PC
pentinada	PE
pintat	PI
rugós	RU
<i>strice</i>	ST
vernissat	VE
vidrat	VI

METALL

1. CLASSIFICACIÓ

20000	indeterminat
20001	bronze
20002	ferro
20003	plata
20004	or
20005	plom
20006	aleacions diverses
20007	altres metalls
20008	coure

2. FORMA

agulla	AGU
agulla de cap	AGC
alabarda	ALB
àncora	ANC
anell	ANL
anella	ANE
arracada	ARR
arreus de cavall	ARC
artefacte indeterminat	ATI
ast	AST
bala	BAL
barra	BRR
bola/boleta	BLT
bomba	BOM
botó	BOT
braçalet	BRA
braser	BRS
cadena	CAD
clau	CLA
dena	DEN
destral	DRT
diadema	DMA
didal	DID
elements de carro	ECR
elements religiosos	ERE
enformador	ENF
escarpa	EPA
escòria	ESR
escultura	ESC
escut	EST
espasa	ESP
falcata	FAL
fíbula indeterminada	FBI

fíbula anular	FAN
fíbula d'apèndix caudal	FAC
fíbula de bucla	FBU
fíbula de naveta	FNA
fíbulade pivot	FPV
fíbula doble ressort	FDR
fíbula indígena de colze	FIC
figura antropomorfa	FAN
figura zoomorfa	FZM
fil/frag. riscle/anell/braçalet	FFR
frontissa	FTS
ganivet	GNV
gerra	GER
globelet	GOB
llingot	LIN
mirall	MRL
moneda	MON
pectoral	PEC
penjant	PJA
pinces	PNC
placa	PLC
pondius	PON
punta fletxa	PFL
punta llança/javelina	PLJ
punxó	PNX
punyal	PNY
serra	SER
sivella	SIV
vas	VAS
xinxeta	XIN

3. TÈCNICA

forja	FJ
fosa	FS
cisellar	CS
repussar	RP
calat	CL

VIDRE

1. CLASSIFICACIÓ

30000	vidre
30001	pasta vítrea
30002	cristall
30003	escòria

2. DEFINICIÓ DEL FRAGMENT

sense forma	SF
sense definir	SD
perfil sencer	PS
vora	VO
nansa	NA
arrencament de nansa	AN
coll	CO
carena	CR
llavi	LL
fons	FO
peu	PE
pivot	PI
bec	BE
pom/agafador	AG
escòria	ER
boca	BO

3. FORMA

fragment no definit	VIN
ampolla	AMP
amforisc	VAR
barreta	BAR
bol	BOL
camafeu	VCS
copa	COP
dena	DEN
element construcció	VEC
element d'ús funerari	VEF
element d'ús personal	VEP
flascons	VFL
gerra	GER
plat	PAT
plata	PLA
setrill	SET
ungüentari	UGU
vas	VAS

4. TÈCNICA

realització no definida	VIN
vidre-mosaic	AMP
motlle decorat	VAF
motlle baix relleu	MB
motlle volum rodó	MR
poliment	VL
tallat	VT
gravat	VG
amb aplicacions	VA
fondi d'or	VO
pintat	VP
bufat	VG

MATERIAL LÍTIC

1. CLASSIFICACIÓ

40000	indeterminat	anell	ANE
40001	sílex	artefacte indeterminat	ATI
40002	quars	artefacte no definit	ATD
40003	jaspi	baix relleu	BAR
40004	granit	bala	BAL
40005	arenisca	bola	BLA
40006	volcànic	braçalet	BRA
40007	micaesquistos	braçalet d'arquer	BÇA
40008	caliça	cassoleta	CTA
40009	marbre	dena	DEN
40010	alabastre	enformador	ENF
40011	conglomerat	escultura	ESC
40012	travertí	figura zoomorfa	FZM
40013	pissarra	figura antropomorfa	FAN
40014	pedres precioses	gresol	GES
40015	minerals	inscripció	INS
40016	fòssils	mà de molí	MMO
40017	rierencs	molí barquiforme	MBA
40018	calcària	molí (roda)	MOL
		morter	MOR
		motlle de fundició	MFU
		peça circular foradada	PCF
		peça circular no perforada	PCN
		pedestal	PED
		penjant	PJA
		placa	PLC
		placa decorada	PDC
		placa foradada	PFD
		punyal	PNY
		sarcòfag	SAR

2. FORMA

pedra tallada no retocada ascla	ASC
pedra tallada no retocada fulla	FLL
pedra tallada no retocada rebuig	REB
nucli fragmentat	FNU
nucli amb còrtex	NCO
nucli sense còrtex	NSC
pedra retocada perforador	PFD
pedra retocada gratador	GRA
pedra retocada rascadora	RAS
pedra retocada làmina de dors	LDO
pedra retocada làmina retocada	LRE
pedra retocada punta de dors	PDO
pedra retocada punta (retoc simple)	PUN
pedra retocada geomètric	GEO
pedra retocada denticulat	DNT
pedra retocada truncadura	TRU
pedra retocada punta de fletxa	PFL
pedra retocada osca	OSC
pedra polida cisell	CIS
pedra polida destal	DTA
allisador	ALS
àncora	ANC

MATERIALS CONSTRUCCIÓ

1. CLASSIFICACIÓ

50000	alabastre
50001	arenisca
50002	elements ceràmics
50003	estuc/arrebossat
50004	fusta
50005	ímbrex
50006	indeterminat
50007	maó
50008	marbre
50009	morter
50010	mosaic
50011	tessel·les
50012	opus signinum
50013	pintura/estuc pintat
50014	rajoles
50015	tegula
50016	tegula “mammata”
50017	tegula de suports
50018	terracotes
50019	tovots/tapial
50020	cornisa
50021	columna
50022	capitell
50023	carreu
50024	antefix
50025	canonada
50026	gàrgola
50027	tubuli
50028	teula vidrada
50029	teula
50030	rajola blanca i blava (XVI)
50031	rajola blanca i blava moderna (XVII-XVIII)
50032	rajola polícroma (XVIII- XIX)
50033	rajola polícroma anterior (XVIII)
50034	rajola blanca i blava anterior (XVIII)
50035	canaló
50036	motllura
50037	rajola vidrada
50038	totxana

MATÈRIA ORGÀNICA

1. CLASSIFICACIÓ

60000	matèria orgànica general
60001	os
60002	ivori
60003	closca
60004	fusta treballada
60005	teixit
60006	cuïro
60007	vegetals
60008	paper
60050	restes antropològiques
60051	macrofauna
60052	microfauna
60053	fauna aquàtica
60054	malacofauna
60055	fusta no treballada
60056	carbó
60057	granes
60058	fauna terrestre no definida

2. FORMA

agulla	AGU
agulla de cap agulla o punxó	AGC
ampolla	AMP
anell	ANE
aplic	APL
artefacte d'os/petxina/ibori	OPI
artefacte no definit	AND
beiana	BEI
bossa	BSA
botó	BOT
braçalet	BRA
caixa	CXA
calçat	CÇA
cistell	CTL
cistelleria	CIS
corda	CDA
corn tallat	COT
cullera	CUL
cullereta tocador	CUT
dau	DAU
dena	DEN
dent decorada	DTD
dent perforada	DTP

diari	DIA
enformador	ENF
espàtula	ESP
falange decorada	FLD
figura antropomorfa	FAN
figura zoomorfa	FZM
fitxa de joc	FIJ
frontissa	FTS
fus	FUS
fusta frag. indet.	FFI
fusta construcció naval	FCO
fusta construcció	FCN
ganxet	GAN
mànec	MEC
marcador	MCD
penjant	PJA
petxina frag. polida	POP
pinta	PNT
polidor	PUL
punta fletxa	PFL
punxó	PNX
punyal	PNY
raspall	RAS
resquill apuntat	RQA
sabates	SAB
tapadora	TAP
teixit	TXI
ullal porc sengnar tallat	UPS

3. TÈCNICA

matèria prima sense modificar	MPS
matèria prima en procés de fabricació	MPF
matèria prima modificada	MPM

MOSTRES PER A ANÀLISIS

70000	terra
70001	morter
70002	pedra
70003	metall
70004	carbó (anàlisi antracològica)
70005	pol·len
70006	granes
70007	llavors
70008	carbó (C14)

CARRER RIUDARENES, 5-9, BARCELONA. CODI: 074/13

INVENTARI DE MATERIAL ARQUEOLÒGIC.

U.E.	Núm.	Frag.	Class.	Def. Fragm.	H. 58 B	Tècnica	Decoració		Acabats		Cronologia	Observacions	
							Pasta	Int.	Ext.	Int.			Ext.
1002		1	13115	VO	H. 58 B	TO	AO			VE		290-375	
1002		24	13250	SF	FIN	TO	AO						
1002		1	13250	PE	FIN	TO	AO						
1002		15	13312	SF	AMF	TO	AO				EN		
1002		1	13312	NA	AMF	TO	AO						
1002		3	13313	SF	AMF	TO	AO				AC		
1002		1	14002	VO	OLL	TO	GO						
1002		2	14005	SF	FIN	TO	GR						
1002		1	14300	SF	PAT	TO	AO			VI			
2002		2	13250	SF	FIN	TO	AO						

CARRER RIUDARENES, 5-9, BARCELONA. CODI: 074/13

INVENTARI DE MATERIAL ARQUEOLÒGIC.

U.E.	Núm.	Frag.	Class.	Def. Fragm.	Tipo	Tècnica	Pasta	Decoració		Acabats		Cronologia	Observacions
								Int.	Ext.	Int.	Ext.		
2002		1	13258	SF	FIN	TO	AO						
2002		6	13312	SF	AMF	TO	AO				EN		
2002		7	14002	SF	FIN	TO	AO						
2002		1	14002	NA	GER	TO	AO						
2002		1	14002	PE	FIN	TO	AO						
2002		1	14002	SF	GER	TO	AO		PI				Traços en vermell
2002		1	14002	VO	SEV	TO	AO						
2002		1	14002	VO	TAP	TO	GM						
2002		1	14002	VO	OLL	TO	GM						
2002		1	14002	SF	OLL	TO	GM						

CARRER RIUDARENES, 5-9, BARCELONA. CODI: 074/13

INVENTARI DE MATERIAL ARQUEOLÒGIC.

U.E.	Núm.	Frag.	Class.	Def. Fragm.	Tipo	Tècnica	Decoració		Acabats		Cronologia	Observacions
							Pasta	Int.	Ext.	Int.		
2002		1	14003	VO	SEV	TO	AO			VI		Melat
2002		1	14003	VO	PAT	TO	AO			VI		Marró.
2002		3	14003	SF	FIN	TO	AO			VI		Melat
2002		1	14003	FO	GIB	TO	AO			VI		Melat
2002		1	14003	PS	TAP	TO	AO				VI	Verd.
2002		1	14005	PE	FIN	TO	AR					
2002		1	14128	FO	ESC	TO	AO	PI		VI	VI	
4001		1	13114	SF	FIN	TO	AO			VE	VE	
4001		1	13115	SF	FIN	TO	AO			VE	VE	
4001		8	13250	SF	FIN	TO	AO					

